

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА**

СУРЖИКОВА ІРИНА АДЛЬФІВНА

УДК 371.2(477)+371.2(44)

**ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО І СЕЛЕСТЕНА ФРЕНЕ
(ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ)**

13.00.01 – ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

АВТОРЕФЕРАТ

**ДИСЕРТАЦІЇ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ
КАНДИДАТА ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК**

КИЇВ - 2003

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини,
Міністерство освіти і науки України

Науковий член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук,
керівник - професор

Кузь Володимир Григорович,

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, ректор

Офіційні дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор
опоненти: **Ярмаченко Микола Дмитрович,**

Президія АПН України, радник;

кандидат педагогічних наук, доцент

Поліщук Віра Аркадіївна,

Тернопільський державний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
декан психолого-педагогічного факультету.

Провідна Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України,
установа: лабораторія порівняльної педагогіки, м. Київ.

Захист відбудеться “ 8 ” квітня __ 2003 р., о 14³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 26.053.01 в Національному педагогічному університеті ім. М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30,
вул. Пирогова, 9

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені
М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано “ 3 ” _березня _ 2003 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю.О.Приходько

Загальна характеристика роботи

Актуальність дослідження. Епоха глобалізації світового освітнього процесу викликала нагальну необхідність зіставлення моделей освіти різних країн, що пояснюється інтеграційними тенденціями, котрі прослідковуються як в окремих регіонах, так і в усьому світі. В результаті склався окремий напрям наукових досліджень - *компаративістика*, основним завданням якої є міжнародне зіставлення у сфері освіти - однієї з головних сфер життєдіяльності людини.

Пошуки сучасних гуманістичних концепцій спричиняють звернення до виховної системи українського вчителя-творця В.Сухомлинського, в центрі якої знаходиться дитина як унікальна неповторна особистість.

Життєвий шлях та педагогічна діяльність В.Сухомлинського – це яскрава сторінка книги педагогічних пошуків вітчизняних вчителів-новаторів, яка була глибоко і всебічно відображена в документально-історичних повістях і нарисах І.Цюпи, Б.Тартаковського, К.Григор'єва і Б.Хандроса, Б.Рябініна, Д.Водзинського та ін. Різні аспекти педагогічної діяльності В.Сухомлинського розглядалися в статтях і книгах М.Ярмаченка, О.Сухомлинської, І.Зязюна, М.Красовицького, В.Кузя, М.Сметанського, М.Антонця, Г.Калмикова та ін. Багатогранна педагогічна спадщина В.Сухомлинського стала предметом численних дисертаційних досліджень, захищених в Україні, за авторством Н.Безлюдної, Г.Бондаренка, А.Бика, В.Кіндрата, А.Луцюка, І.Наливайко, Т.Остапівської, О.Петренко, Л.Петрук, Л.Ткачук, О.Дуди та ін.

За кордоном педагогічну спадщину нашого видатного земляка досліджують Х.Франкос і М.Ціандзі (Греція), В.Іфферт, Р.Штайник, Е.Гартман (Німеччина), М.Библюк, С.Лашин (Польща), Л.Мілков (Болгарія), Бі Шуджі, Ван Ігао (Китай), А.Кокеріль (Австралія) та ін.

Необхідність врахування кращих надбань світової педагогічної спадщини у реформуванні національної школи України зумовлює цінність дослідження освітніх ідей видатних педагогів усіх часів і народів. Пошуки аналогів педагогічної концепції В.Сухомлинського за кордоном зосередили нашу увагу на її дитиноцентризмі як наріжному камені його педагогіки серця, що спонукало звернутися до виховної системи відомого французького педагога-новатора Селестена Френе, чий погляд та ідеї ще у 20-30 роки минулого століття викликали інтерес в українських освітян. Пізніше ім'я Селестена Френе повністю зникло з педагогічної лексики українських вчителів, щоб наприкінці 90-х знову повернутися на сторінки педагогічної преси України. За словами О. Сухомлинської, цей педагог-новатор не може не зацікавити своєю неординарністю, емоційністю, запереченням усіх навчально-виховних канонів, оригінальністю мислення. Ім'я С.Френе широко знане в усьому світі, воно дало назву окремій галузі педагогіки – "френопедагогіці", яка відводить головну роль в освіті дитячому колективу, що поєднується з вільним вибором учнями форм навчальної діяльності і навчальних предметів. Життя і діяльність С.Френе широко висвітлювалися у творах Е.Френе дружини педагога, та його доньки Мадлен Бен-Френе. Виховні ідеї та педагогічні технології

С.Френе стали предметом ґрунтовних досліджень Л.Брульєра, Б.Вульфсона, Н.Джакобіні, Дж.Жерардена, П.Кланше та Дж. Тестаньєра, Л.Леграна, Дж.Лемері, В.Лі, Л.Морі, С.Роше, Г.Семенович, Дж.Шлемінґера, Дж.Снайдерса та ін.

В Україні до педагогічних ідей С.Френе зверталася у своїх статтях О.Сухомлинська, а П.Браїловська у 1991р. детально виклала та проаналізувала їх у дисертаційному дослідженні "Розвиток теорії і практики навчання та виховання школярів у творчій спадщині французького педагога Селестена Френе (1896-1966)".

Дане дослідження виходить з положень порівняльної педагогіки про необхідність окреслення специфічного й універсального, виведення загальних тенденцій розвитку, виявлення кращої з педагогічних моделей. Компаративістика як самостійна галузь наукового знання зі своїм особливим предметом і специфічними завданнями є для України новим напрямком педагогічних досліджень, який щойно починає складатися. При цьому все більше зміцнюється тенденція до росту науково-практичних контактів між вітчизняними та зарубіжними спеціалістами в галузі порівняльної педагогіки, що є найпереконливішою прикметою зростання інноваційних процесів як у системі національної освіти і виховання, так і в сфері самої педагогічної науки, що має міжнародний характер.

При викладі основних положень даного дослідження стосовно педагогічного доробку С.Френе здійснювалися неодноразові контакти з директором Центру дослідження сучасних мов і педагогічної спадщини С.Френе в Орсе (Париж, Франція) Джеральдом Шлемінґером та провідним фахівцем цього центру Люком Брульєром, які не лише висловлювали своє бачення основних напрямів розгляду виховних ідей французького педагога, а й засвідчили значний інтерес педагогічної громадськості Франції до інноваційної ідеї сільської школи, розробленої В.Сухомлинським, що було відображено в публікаціях автора на сторінках бюлетеня "Друзі Френе та його руху", який виходить у Сент-Назарі (Франція) за редакцією П'єра Івена.

Наведені факти засвідчують високий ступінь дослідженості життєвого шляху і науково-педагогічного доробку В.Сухомлинського і С.Френе, однак дане дослідження, виконане на засадах компаративістики, спрямоване на здійснення об'єктивного цілісного аналізу педагогічних поглядів і концепцій українського та французького педагогів у їх зіставленні з виділенням спільних і відмінних рис. Творча трансформація ідей В.Сухомлинського і С.Френе в сучасному освітньому просторі обумовила актуальність теми даного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження здійснювалося в рамках тематики, що розробляється науковою лабораторією "Василь Сухомлинський і школа ХХІ століття" при УДПУ імені Павла Тичини і є першою в Україні спробою розглянути педагогічний доробок видатного вітчизняного педагога В.Сухомлинського в контексті педагогічних ідей його французького колеги С.Френе на засадах компаративного аналізу.

Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол №5 від 29 грудня 1997 року), а також Радою з координації наукових досліджень в галузі педагогіки і психології АПН України (протокол №4 від 4 червня 1998 року).

Об'єкт дослідження – філософська та науково-педагогічна спадщина В.Сухомлинського і С.Френе.

Предмет дослідження – стан, тенденції і закономірності розвитку виховних концепцій і педагогічних технологій В. Сухомлинського та С. Френе.

Мета дослідження полягає у здійсненні компаративного аналізу педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе з визначенням ступеня доцільності та форм використання їхнього педагогічного досвіду в межах вітчизняної педагогічної культури.

Завдання дослідження:

1. Вивчити філософську і науково-педагогічну спадщину В.Сухомлинського і С.Френе.
2. Виявити і проаналізувати основні закономірності і тенденції розвитку педагогічних систем В.Сухомлинського і С.Френе.
3. Охарактеризувати внесок В.Сухомлинського та С.Френе в розвиток педагогічної думки України і Франції.
4. Визначити роль і місце освітніх ідей В.Сухомлинського і С.Френе в скарбниці світового педагогічного досвіду.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: теорія розвитку особистості як єдності біологічного і соціального, теорія навчання, виховання і розвитку учнів як цілісного взаємопов'язаного процесу. У дослідженні провідне місце відводиться теорії про дитину як самоцінну унікальну особистість, а також положенню про загальнолюдські цінності, про зв'язок історії з сьогоденням, доцільність творчого використання науково-педагогічного доробку вітчизняних і зарубіжних педагогів в сучасній практичній освітній діяльності. Теоретичну основу дослідження становлять основні положення компаративістики як науки про зіставлення особливостей загальних і окремих тенденцій, законів та закономірностей розвитку освіти у світовому, регіональному і національному масштабах.

Методи дослідження: науково-історичний, проблемний і логічний аналіз філософської, історичної, психолого-педагогічної, методичної літератури, наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників; історико-генетичний аналіз праць В.Сухомлинського і С.Френе, їх сучасників та попередників; вивчення архівних матеріалів; системно-зіставний і порівняльно-дедуктивний методи та метод компаративного аналізу. Дослідження здійснювалося протягом 1997-2002 рр. і охоплювало 3 етапи:

На першому етапі (1997-1998) проводилась підготовча робота, досліджувався ступінь розробленості проблеми, уточнювалися об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження, розроблялися основні напрямки компаративно-описового аналізу.

На другому етапі (1999-2000) здійснювався теоретичний аналіз літератури з даної проблеми, визначалися та обґрунтовувалися основні аспекти педагогічної діяльності В.Сухомлинського і С.Френе, які стали об'єктом зіставного аналізу.

На третьому етапі (2001-2001) матеріал узагальнювався і систематизувався з його подальшим компаративним аналізом та визначенням напрямків реалізації педагогічних ідей в сучасній школі України, формулювалися висновки.

Основні джерела дослідження:

- праці В.Сухомлинського і С.Френе, мемуари, педагогічні монографії;
- матеріали Державного педагогічно-меморіального музею В.Сухомлинського у Павлиші;
- матеріали ЦДАВО України;
- матеріали архівно-бібліотечного фонду інституту підготовки вчителів у Труа (департамент Об, Франція);
- історико-архівні матеріали центру дослідження сучасних мов та педагогічної спадщини С.Френе в Орсе (Париж, Франція);
- твори видатних вітчизняних та зарубіжних педагогів – Ж.Ж.Руссо, М.Пирогова, Дж.Дьюї, Е.Клапареда, А.Фер'єра, присвячені основоположним проблемам теорії і практики виховання дітей та молоді;
- праці відомих сучасних вчених в галузі теорії та історії педагогіки – М.Ярмаченка, О.Сухомлинської, І.Зязюна, М.Красовицького, Б.Вульфсона та ін.
- періодична педагогічна преса України 20-30-х років, зокрема журнали "Шлях освіти", "Комуністична освіта" та ін;
- сучасна українська педагогічна періодична преса;
- література бібліографічного характеру;
- автореферати дисертацій і дисертаційні дослідження;
- оригінальна англомовна та франкомовна педагогічна література.

Наукова новизна та теоретичне значення дисертаційного дослідження полягають в тому, що в ньому вперше дається цілісний об'єктивний аналіз педагогічних поглядів і концепцій В.Сухомлинського і С.Френе, здійснено їх порівняння з виділенням спільних і відмінних рис. На основі історико-педагогічного аналізу виявлено і розглянуто основні закономірності і тенденції розвитку педагогічних систем В.Сухомлинського і С.Френе, охарактеризовано їх внесок у розвиток педагогічної думки України та Франції, визначено роль і місце освітніх ідей В.Сухомлинського і С.Френе в скарбниці світового педагогічного досвіду.

В науковий обіг впроваджені наукові праці С.Френе, які не перекладалися українською і російською мовами.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що зібраний і висвітлений фактичний історичний матеріал, а також теоретичні положення і висновки можуть бути використані при розв'язанні наукових і практичних завдань реформування національної системи освіти України; при викладанні вузівських курсів педагогіки та історії педагогіки; матеріал дослідження може бути використаний при написанні підручників, посібників, методичних рекомендацій з названих дисциплін для широкого кола студентів, аспірантів, вчителів, науковців, а також при організації діяльності методичних об'єднань вчителів загальноосвітніх шкіл та інноваційних закладів освіти.

Обґрунтованість та вірогідність результатів дослідження забезпечується використанням методів, що відповідають меті і завданням дослідження; опорою на принципи історизму, об'єктивності, науковим аналізом фактичного матеріалу в історико-генетичному, порівняльно-історичному, логічному і проблемному аспектах.

Одержані в процесі дослідження результати можна сформулювати у вигляді **положень, які виносяться на захист:**

1. В.Сухомлинський і С.Френе є представниками відповідно течій "педагогіки серця" і прагматичної педагогіки, яка викристалізувалася у так звану "френопедагогіку". Вони є яскравими самобутніми особистостями в царині педагогічної науки України та Франції.

2. В.Сухомлинський і С.Френе стали творцями реформаторських педагогічних концепцій, в яких в результаті компаративного аналізу виявлено значну кількість спільних рис при існуванні деяких принципових відмінностей.

3. Реалізацію основних положень педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе в сучасній освітній практиці знаходимо у втіленні принципу природовідповідності виховання і навчання, опорі на працю як основу людського буття, визначення загальнолюдських цінностей у їх поєднанні з основними ціннісними положеннями народної педагогіки; демократизації та гуманізації взаємин між вчителем і учнем; підвищенні ролі учнівської молоді, розширенні сфери нетрадиційних форм і методів навчання.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати проведеного дослідження обговорювалися на засіданні кафедр педагогіки та іноземних мов УДПУ ім.Павла Тичини, доповідалися на науково-практичних конференціях: "Українська національна ідея: витоки і сьогодення" (Умань, 1999), "В.Сухомлинський і проблеми особистісно-зорієнтованого виховання" (Умань, 2000), "Навчально-виховний комплекс "Школа – дошкільний навчальний заклад" – новий тип установи дошкільної освіти"(Умань,2002), VII, VIII Всеукраїнських педагогічних читаннях "В.Сухомлинський і сучасність" (Луганськ, 2000; Одеса, 2001), на засіданнях лабораторії "В.Сухомлинський і школа ХХІ століття" при УДПУ ім.Павла Тичини (Умань,

1998-2002). Зміст основних положень дослідження відображено у публікаціях автора, одна з них видана в бюлетені "Друзі Френе і його руху" (Париж, 2000).

Результати дослідження впроваджені в навчальний процес при читанні лекційного курсу "Історія педагогіки" на історичному, фізико-математичному, педагогічному факультетах і факультеті української філології та для магістрантів спеціальності "Педагогіка і методика початкового навчання" і при викладанні спецкурсу "Основи національного виховання" на історичному факультеті Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету (довідка №2/43 від 16 січня 2003 року), в процесі викладання курсу "Історія педагогіки" на факультетах української філології, психологічному та романо-германських мов Черкаського державного університету імені Б.Хмельницького (довідка № 25/01-11 від 14 січня 2003 року), при викладанні курсу "Історія педагогіки" на філологічному факультеті Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка №153-н від 17 січня 2003 року), при читанні лекційного курсу "Історія педагогіки" на філологічному факультеті і для магістрантів спеціальності "Педагогіка і психологія дошкільна" та при викладанні спецкурсу "Зарубіжний досвід гуманізації соціального середовища і виховання" на педагогічному факультеті Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка №26/03 від 20 січня 2003 року).

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (282 найменування, з них 102 – іншомовні джерела). Загальний обсяг дисертації 202 сторінки. З них - 183 сторінки основної частини. У роботі наведено 2 діаграми і 2 схеми.

Основний зміст роботи

У **вступі** обґрунтовується актуальність проблеми й вибір теми дослідження, окреслено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічну основу, визначено етапи, наукову новизну, теоретичне та практичне значення дослідження, відображено апробацію і шляхи впровадження одержаних результатів.

У **першому розділі** "Педагогічні концепції В.Сухомлинського і С. Френе" розглянуто основні етапи життєвого шляху та наукових біографій В.Сухомлинського і С.Френе, філософські і соціальні засади формування педагогічного кредо обох педагогів, географію та шляхи поширення педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе.

Розгляд та аналіз життєвого шляху і наукових біографій В.Сухомлинського і С.Френе засвідчує, що долі обох педагогів мають багато спільного, незважаючи на те, що їхні життя проходили в різних країнах, за різних умов та різного суспільного ладу. В.Сухомлинський та С.Френе навіть не знали один одного, хоча, як показав аналіз, їхні погляди і підходи до проблем навчання та виховання засвідчують значну подібність, залишаючись при цьому самотніми і неповторними.

Спільним в обох педагогів є соціальне походження і родинне виховання, а також глибокий болісний слід, залишений в їхніх долях війною. Для В.Сухомлинського це була Велика Вітчизняна війна, а на долю С.Френе випало їх дві - перша та друга світові війни. Війна завдала їм не лише фізичного болю (обидва були важкопоранені), а й моральних страждань, що, безумовно, вплинуло на їх формування як особистостей.

В.Сухомлинського і С.Френе об'єднує практична робота в школі та контингент учнів, з яким вони працювали. Науково-педагогічна діяльність в школі спонукала обох педагогів до пошуку нових форм та методів організації навчально-виховного процесу, що свідчить про їхню здатність глибоко аналізувати явища та приходити до самостійних висновків.

В.Сухомлинський і С.Френе не лише самостійно створювали свої педагогічні системи, а й власноруч будували та обладнували школи, в яких працювали, залучаючи до цієї роботи також учнів і батьків. Велику увагу вони приділяли матеріально-технічному забезпеченню навчального процесу за участю самих школярів.

Цікавим є той факт, що дружини обох педагогів Ганна Сухомлинська та Еліза Френе були їхніми помічниками, радниками, популяризаторами ідей, а пізніше стали і їхніми біографами. Не стояли осторонь і доньки видатних педагогів Ольга Сухомлинська та Мадлен Бен-Френе, які також працюють на педагогічній ниві і багато роблять для збереження творчої спадщини своїх батьків.

В.Сухомлинський і С.Френе проводили велику громадську роботу, постійно брали участь у конференціях, з'їздах і конгресах, ділячись своїми думками, досвідом, поглядами зі своїми колегами та однодумцями.

Дитина як самоцінна особистість стоїть у центрі педагогічних систем учителів-творців. Це положення і В.Сухомлинський, і С.Френе вважали вихідним при розробці усіх своїх технологій та здійсненні різних підходів до навчання і виховання.

В.Сухомлинський і С.Френе значну увагу приділяли популяризації своїх педагогічних поглядів, виступаючи на сторінках педагогічної преси, видаючи книги з питань навчання і виховання. У процесі своєї науково-педагогічної діяльності В.Сухомлинський та С.Френе торкалися різноманітних проблем навчання і виховання, але животрепетні питання трудового, морального та громадянського виховання завжди залишалися в центрі їхньої уваги.

Школи В.Сухомлинського і С.Френе стали осередками творчої думки, свого роду експериментальними полігонами, де апробувалися нові технології навчання та виховання. Ці школи гостинно зустрічали всіх, хто бажав детально ознайомитися зі специфікою їхньої роботи, особливостями організації навчання, ефективними виховними засобами.

Розділ висвітлює критичне ставлення В.Сухомлинського і С.Френе до офіційної педагогіки, усвідомлення її нездатності задовольнити потреби сучасного суспільства і необхідності повернути школу обличчям до дитини.

Серед відмінностей слід назвати соціально-історичні умови та суспільний лад, за якого жили В.Сухомлинський і С.Френе, а також джерела їх творчості.

Філософські засади педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе об'єднує ставлення до природи як основного чинника і засобу виховання. Наріжним каменем виховних систем обох педагогів є їх дитиноцентризм, а також трактування навчальної діяльності як творчого процесу, що має на меті розвиток форм та методів для вільної експресії школярів. Спільним було бачення В.Сухомлинським і С.Френе ролі соціального середовища, в якому формується особистість дитини. Об'єднуючим для обох педагогів можна назвати принцип народності виховання, покладений в основу педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе.

До відмінностей варто віднести більш прагматичний характер філософії виховання С.Френе, оскільки для нього вихідними були принципи корисності, потрібності, доцільності, в той час як В.Сухомлинський здійснював процес виховання, виходячи з педагогіки серця, яка ґрунтується на засадах інтелектуалізму і вищих проявів духовності.

Життєвість і природність виховання як один з основних принципів, що характеризують педагогічні системи В.Сухомлинського і С.Френе, неминуче призводить до усвідомлення найприроднішої потреби людини – потреби у праці. Обидва педагоги розглядали її як творчий естетичний процес на благо суспільства в умовах колективної експресії.

Навчальна діяльність в школах українського і французького педагогів здійснювалась в умовах природного середовища, і в обох випадках вона трактувалась як насичений творчими відкриттями процес.

У розділі розглянуто спільні філософські погляди В.Сухомлинського і С.Френе, до яких відноситься їхнє ставлення до соціального середовища, в якому формується особистість дитини. Звичайно, в цьому випадку слід брати до уваги особливості суспільного ладу та політичного становища, за яких формували свої погляди і творили педагоги, пам'ятаючи і про їхні світоглядні установки. С.Френе жив у Франції, де він протягом усього життя зберігав ліву орієнтацію, хоча з часом його погляди зазнали деяких змін. Він дотримувався революційних марксистських положень, прагнув зміни суспільного ладу, яка, на його думку, привела б до створення більш демократичного оновленого суспільства. В.Сухомлинський жив в СРСР, і комуністична ідеологія залишалася для нього єдиною правильною в силу ізоляваності і замкнутості суспільства того часу. Живучи в різних країнах, в силу різних обставин обидва педагоги були переконані, що єдиним сприятливим середовищем для формування всебічно розвиненої особистості є соціалістичне суспільство, яке вони вважали демократичною оновленою спільнотою вільних людей. Хід історичного розвитку показав деяку хибність їхніх уявлень такого характеру, однак свого часу педагоги щиро поділяли цю точку зору.

Принцип народності виховання, покладений в основу педагогічних концепцій українського і французького педагогів, об'єднує їх, підкреслюючи роль народних звичаїв, традицій, віками усталеного життєвого укладу, який є джерелом вічних цінностей людства.

В.Сухомлинський здійснював процес виховання, виходячи з "педагогіки серця", надаючи великого значення проблемам етичного характеру, вихованню словом. Він проповідував ідеї високого інтелектуалізму, необхідності вищих виявів духовності. У педагогічній спадщині С.Френе не знаходимо подібних ідей, оскільки їх навряд чи можна вписати в досить жорсткі рамки потрібності і доцільності. На відміну від В.Сухомлинського С.Френе досить зневажливо ставився до словесного виховання, не вбачаючи в слові могутній інструмент впливу на тендітну дитячу душу.

При зіставленні шляхів і напрямів популяризації і поширення педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе виявлено, що обидва педагоги приділяли значну увагу літературно-публіцистичній діяльності з метою популяризації своїх педагогічних ідей. Після смерті видатних педагогів їхні імена і педагогічна спадщина не були забуті ні в Україні, ні у Франції, що засвідчується створенням Асоціації В.Сухомлинського в Україні та "Сучасна школа" у Франції. На світовому рівні ідеї обох педагогів пропагуються Міжнародним товариством послідовників В.Сухомлинського та Міжнародною федерацією руху за сучасну школу (С.Френе).

Аналіз шляхів і географії поширення педагогічної спадщини В.Сухомлинського і С.Френе показав, що С.Френе за життя мав значно більше можливостей для популяризації своїх ідей за кордоном, в той час як "залізна завіса", що відділяла батьківщину В.Сухомлинського від світової громадськості у 50-70-ті роки минулого століття, завадила ширшій популяризації його ідей у світі. До відмінностей можна також віднести той факт, що С.Френе завжди ставив за мету зібрати значну кількість прихильників своєї педагогічної технології, в той час як В.Сухомлинський не декларував створення революційної педагогічної системи, а тому не мав на меті об'єднання послідовників і пропагандистів своїх ідей.

У **другому розділі** "Порівняльний аналіз педагогічних поглядів В.Сухомлинського і С.Френе" розглядається спільне та відмінне у педагогічних поглядах В.Сухомлинського і С.Френе, їхні педагогічні технології у зіставленні, а також окреслюються напрями реалізації педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе в сучасній школі України.

При розгляді спільного та відмінного у педагогічних поглядах В.Сухомлинського і С.Френе об'єктом аналізу були:

- цілі виховання;
- ставлення педагогів до праці як невід'ємної частини виховного процесу;
- колективізм як середовище розвитку особистості;
- питання морального і громадянського виховання;
- проблеми естетичного виховання дітей та молоді;

- принцип фізичного виховання;
- роль батьків у процесі виховання людини і громадянина;
- значення особистості вчителя у виховному процесі.

Основні цілі виховання, сформульовані обома педагогами, цілком співпадають, оскільки йдеться, в першу чергу, про формування всебічно розвиненої особистості в розумно організованому суспільстві. Спільними є погляди В.Сухомлинського і С.Френе на роль розумового виховання, ставлення до праці, виховання колективізму, розгляд проблем морального і громадянського виховання у нерозривній єдності. Обидва педагоги визнавали велику роль моральних цінностей людства у процесі виховання високоморального громадянина. В обох випадках естетичне і фізичне виховання розглядалося як складова частина трудового і морального виховання. Спільним є визнання В.Сухомлинським і С.Френе великої ролі родинного виховання, а також провідної ролі вчителя у навчально-виховному процесі.

У розділі підкреслюється наявність відмінностей, що існували у педагогічних поглядах В.Сухомлинського і С.Френе на вищезазначені педагогічні проблеми, такі як недооцінка С.Френе знань про вікові та психологічні особливості дитини, а також різко негативне ставлення до гри, яку В.Сухомлинський розглядав цілком позитивно. До відмінностей відноситься обмеження виховного середовища стінами школи, яке пропагував С.Френе, в той час як В.Сухомлинський наполягав на необхідності поєднання виховного впливу школи, сім'ї і суспільства. При розгляді проблем естетичного виховання слід зауважити, що С.Френе вбачав його джерела лише в сучасному мистецтві, тоді як В.Сухомлинський високо цінував і класичні твори.

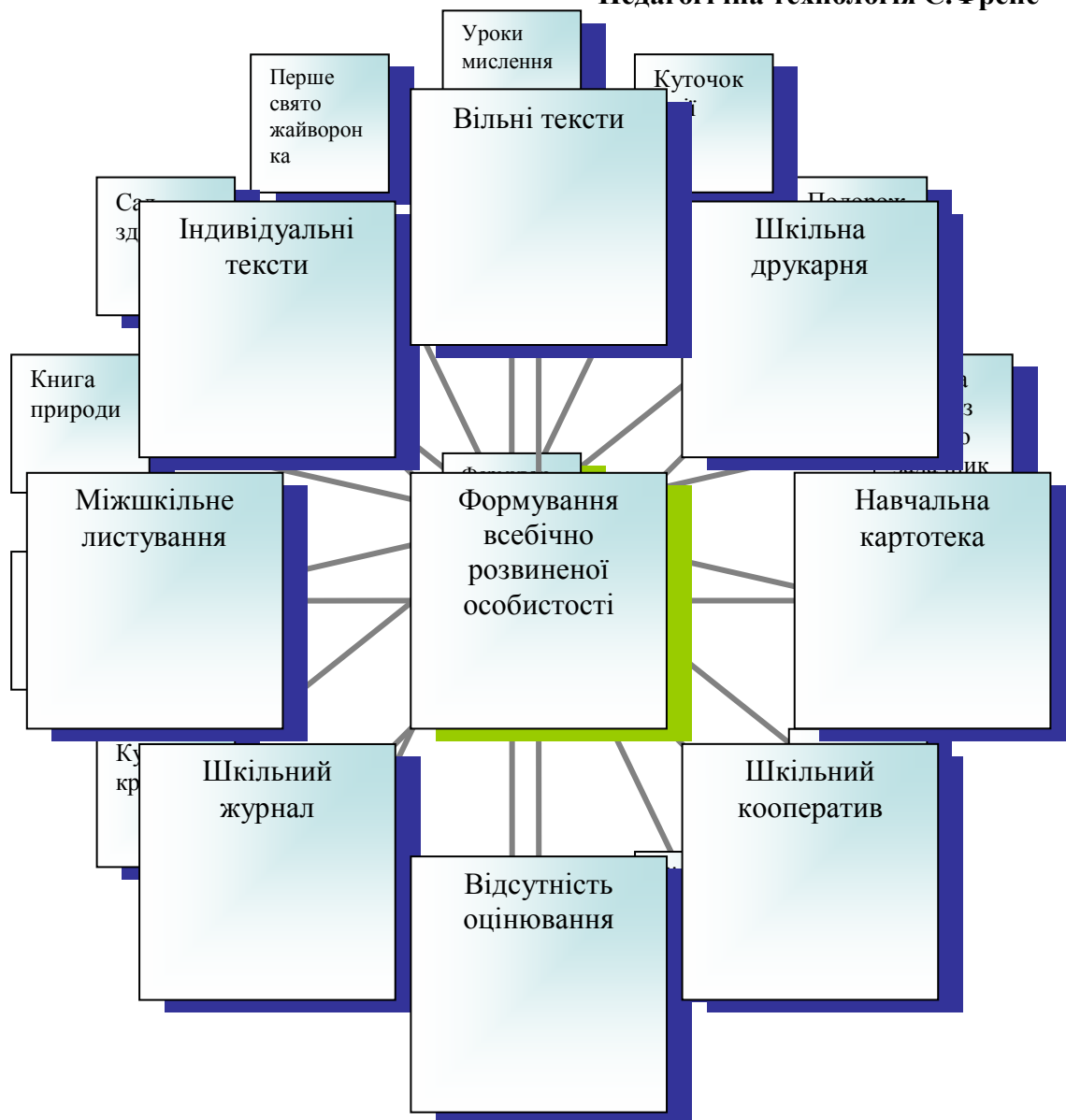
При організації роботи з батьками підхід С.Френе був дещо більш прагматичним, що відрізняло його від віри В.Сухомлинського в духовне багатство сім'ї, невичерпні джерела народної педагогіки і батьківського виховання.

При аналізі бачення ролі вчителя В.Сухомлинським і С.Френе прослідковується дещо різна її оцінка, оскільки в першому випадку – це ключова фігура навчального процесу, а в другому – допоміжна.

Педагогічні технології обох вчителів об'єднує комплекс прийомів і засобів для вільної експресії дитини, самовираження особистості, що знаходить відбиток у широкому застосуванні В.Сухомлинським написання учнями творів на вільну тему, складання казок, віршів, п'єс, а в педагогічній концепції С.Френе – це техніка "вільних текстів", яка також результує у вираженні дитячих ідей, інтересів, нахилів.

Педагогічна технологія В.Сухомлинського

Педагогічна технологія С.Френе

До спільних рис педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе можна віднести їхнє ставлення до оцінювання знань учнів. Позиція В.Сухомлинського з цього питання була не настільки категорична, як погляди С.Френе, який цілком відмовився від виставлення оцінок у навчальному процесі, однак, аналізуючи їхні погляди на цю проблему, в основі їх ми знаходимо багато спільного. В.Сухомлинський вважав несправедливим оцінювати тільки кінцевий результат навчання – знання, ігноруючи ступінь старанності, ретельності підготовки учня. Аналогічною була й позиція С.Френе, який був твердо переконаний у необхідності оцінювати зусилля, які доклала дитина до виконання завдання, а не кінцевий результат.

Індивідуалізація навчання, диференційований підхід до кожного учня є ще однією спільною рисою, яка об'єднує педагогічні концепції В.Сухомлинського і С.Френе, хоч слід зауважити, що

засоби, за допомогою яких досягалася кінцева мета, були в обох випадках дещо різними. У школі С.Френе це було програмоване навчання, тоді як у Павлиші диференційований підхід до учнів, індивідуалізація навчання здійснювалися за допомогою поєднання різних форм і методів роботи.

Поряд з існуванням спільних рис у багатогранних і різнопланових педагогічних системах українського і французького педагогів слід визначити і їхні відмінності, які полягають у тому, що техніка С.Френе “Друкарня в школі” та “Програмоване навчання” не має аналогу в школі В.Сухомлинського, хоча навчальні картки С.Френе можна порівняти з допоміжними матеріалами пізнавального характеру, виготовлення яких широко практикувалося учнями школи у Павлиші.

С.Френе висловлював категоричне неприйняття підручника як базового навчального матеріалу і заміняв його в навчальному процесі навчальними картками і стрічками, в той час як В.Сухомлинський завжди культивував шанобливе ставлення до книги взагалі і до шкільного підручника зокрема.

В.Сухомлинський приділяв значну увагу плануванню навчального процесу, але в нього ми не знаходимо індивідуального планування освітньої і трудової діяльності кожного учня, яке також широко практикувалося в школі С.Френе і було однією з основ його педагогічної системи. Однак слід зауважити, що сам В.Сухомлинський чітко і систематично планував свою діяльність по організації та керівництву роботою школи, що засвідчують архівні щоденні плани роботи директора школи, які зберігаються у Павлиському педагогічно- меморіальному музеї.

Багато виховних засобів з педагогічної палітри В.Сухомлинського (Кімната думки, Уроки мислення, Кімната казки, Острів чудес тощо) підпорядковані одній меті – вихованню словом, в той час як С.Френе недооцінював цей вид виховання, у досить категоричній формі відмовляючись від нього.

Говорячи про реалізацію педагогічних ідей В.Сухомлинського в сучасній школі України, не слід зосереджуватися лише на певній системі навчально-виховних заходів і традицій. Система В.Сухомлинського – це, в першу чергу, важка щоденна прозаїчна праця вчителя, яка базується на любові і повазі до дитини, самовіддачі та творчому ентузіазмі. Виходячи з цього положення, можна дійти висновку, що педагогічна концепція В.Сухомлинського знаходить своє втілення в роботі кожного творчого вчителя, відданого своїй праці, люблячого дитину як неповторну самоцінну особистість. Педагогічна система великого Вчителя – це система добра, а добро не можна обмежити певними заходами і традиціями, вкласти в рамки конкретних форм і методів роботи.

Намагаючись прослідкувати напрями реалізації та творчої асиміляції педагогічних ідей С.Френе в Україні, ми стикаємося з проблемою необізнаності більшої частини вчительства з його педагогічною спадщиною, хоча не можна не визнати, що передова педагогічна громадськість нашої держави на даний час досить активно посилається на педагогічний досвід видатного французького вчителя-новатора. Цей факт є обнадійливим, оскільки він наводить на думку про те, що широке

впровадження творчого і наукового доробку С.Френе в Україні – це лише питання часу. Його педагогічна техніка вільних текстів, міжшкільного листування, програмованого навчання, форми і методи організації шкільного самоврядування знаходять своє втілення в навчально-виховній роботі багатьох українських шкіл, хоча в більшості випадків ми не знаходимо посилань на ім'я С.Френе. Педагогічна технологія "Друкарня в школі" на сучасному етапі модифікована з урахуванням комп'ютерних технологій, широке застосування знаходять і методи диференційованого навчання.

Висновки

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення зіставлення та порівняльного аналізу педагогічних ідей і теоретичних концепцій, покладених в основу моделей виховання, розроблених В. Сухомлинським та С. Френе, а також окреслені напрями їх реалізації в сучасній школі України.

В даному дослідженні дається об'єктивний цілісний аналіз педагогічних поглядів і концепцій В.Сухомлинського і С. Френе у їх зіставленні та порівнянні з виділенням спільних і відмінних рис. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки:

- проаналізований та розглянутий історико-архівний фактичний матеріал підтверджує положення про те, що В.Сухомлинський і С.Френе є представниками відповідно течій "педагогіки серця" і прагматичної педагогіки, яка викристалізувалась у так звану "френопедагогіку". Вони є яскравими самобутніми особистостями в царині педагогічної науки України і Франції. В.Сухомлинський і С.Френе стали творцями реформаторських педагогічних концепцій, в яких у результаті компаративного аналізу виявлено значну кількість спільних рис при існуванні деяких принципових відмінностей;

- реалізацію основних положень педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе в сучасній освітній практиці знаходимо у втіленні принципу природовідповідності навчання і виховання, опорі на працю як основу людського буття, визначенні загальнолюдських цінностей у їх поєднанні з основними ціннісними положеннями народної педагогіки; демократизації та гуманізації взаємин між вчителем і учнем; підвищенні ролі учнівської молоді; розширенні сфери нетрадиційних форм і методів навчання;

- при порівнянні основних етапів життєвого шляху та наукових біографій брався до уваги той факт, що формування особистостей педагогів відбувалося в різних країнах, за різного суспільного ладу, в різних часових межах, що не завадило, однак, вичленити значну кількість спільних рис у генезі їхнього педагогічного становлення та розвитку науково-педагогічних поглядів;

- розгляд філософських засад педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе засвідчив подібність їхнього ставлення до природи як основного чинника і засобу виховання.

Поетизація і важливе значення краси навколишнього світу для процесу виховання всебічно розвиненої особистості об'єднує українського і французького педагогів, хоча слід зазначити більш емпіричний характер натуралістичних філософських позицій С.Френе, в той час як принцип природовідповідності в педагогічній концепції В.Сухомлинського можна охарактеризувати як науково-матеріалістичний;

- найголовнішою спільною рисою педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе є дитиноцентризм, що виходить з принципу давньогрецького мислителя Протагора "Людина є міра всіх речей";

- поряд з подібністю філософських засад, на яких побудовані педагогічні концепції В.Сухомлинського і С.Френе, існують певні відмінності, що виходять з більш прагматичного характеру філософських ідей С.Френе, які базуються на принципах корисності, потрібності, доцільності. В жорсткі рамки потрібності і доцільності не вписуються основні принципи "педагогіки серця", з якої виходив В.Сухомлинський, надаючи великого значення проблемам естетичного характеру, ідеям високого інтелектуалізму, вищим проявам духовності;

- аналіз напрямів популяризації і розповсюдження педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе як у них на батьківщині, так і в світовому освітньому просторі, дозволяє окреслити досить широкі масштаби поширення їхнього педагогічного доробку. За життя обидва педагоги приділяли значну увагу популяризації своїх ідей, їх обговоренню на сторінках педагогічної преси. Літературно-публіцистична діяльність В.Сухомлинського і С.Френе засвідчує серйозні спроби вчителів узагальнити свій педагогічний досвід, чітко окреслити і систематизувати елементи створених ними педагогічних систем. Після смерті педагогів їхня творча спадщина не була забута, що засвідчується створенням відповідних організацій (Асоціація В.Сухомлинського в Україні та "Сучасна школа" у Франції), а їхня активна і плідна діяльність підкреслюють життєвість ідей В.Сухомлинського і С.Френе, широку можливість і необхідність застосування в практичній площині сучасної школи. Крім того, їхні ідеї набули значного поширення і визнання на світовому рівні, що яскраво демонструє заснування Міжнародного товариства послідовників В.Сухомлинського та Міжнародної федерації Руху за сучасну школу (С.Френе);

- зіставлення та порівняння складових частин педагогічних технологій В.Сухомлинського і С.Френе привело до виділення комплексу прийомів і засобів для вільної експресії дитини, що полягає у написанні учнями школи В.Сухомлинського творів на вільну тему, казок, віршів, п'єс, а в школі С.Френе – це техніка "вільних текстів", яка також результує у вираженні дитячих ідей, інтересів, нахилів. Виховний вплив казки на юну особистість в однаковій мірі визнавався В.Сухомлинським і С.Френе, що підтверджується широким використанням казкового фольклорного матеріалу в навчально-виховній діяльності обох шкіл;

- аналіз напрямів і шляхів реалізації педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе в сучасній школі України засвідчує доцільність звернення до досвіду роботи Павлівської загальноосвітньої школи, яка з честю продовжує традиції, започатковані великим Педагогом, а також Олександрійського педагогічного коледжу ім. В.О.Сухомлинського та Українського коледжу ім. В.О.Сухомлинського м. Києва. хоча педагогічні ідеї В.Сухомлинського втілюються не лише у вищеназваних закладах, які носять його ім'я, а й у десятках інших шкіл України, де працюють мислячі, обдаровані творчі вчителі. Педагогічна система великого Вчителя – це система добра, яке не можна обмежити певними заходами і традиціями, вкласти в рамки конкретних форм і методів роботи;

- педагогічна технологія С.Френе ще не набула широкого застосування в Україні, оскільки в неї попереду непростий шлях вивчення та апробації українською педагогічною громадськістю. Однак на даному етапі слід засвідчити те, що педагогічна техніка вільних текстів, міжшкільного листування, програмованого навчання, форми і методи шкільного самоврядування знаходять своє втілення в навчально-виховній діяльності багатьох українських шкіл, хоча і без посилань на ім'я С.Френе. Його педагогічна технологія "Друкарня в школі" на сучасному етапі модифікована з урахуванням комп'ютерних технологій, широке застосування знаходять і методи диференційованого навчання.

Основний зміст дисертації відображено в таких роботах автора:

1. Суржикова І. Проблема виховання працею у педагогічних системах В.Сухомлинського та С.Френе // Придніпровський науковий вісник. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998, №65-С.43-48
2. Суржикова І. Проблеми естетичного виховання дітей та молоді у спадщині В.Сухомлинського і С.Френе // Наука і освіта. Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України.-Одеса,2001.-с.109-111
3. Суржикова І. В.Сухомлинський і С.Френе про роль особистості вчителя у процесі соціалізації школярів // Збірник наукових праць.-К.: Науковий світ, 2002.-С.51-56
4. Суржикова І. Розвиток ідей родинного виховання у педагогічній спадщині В. Сухомлинського і С.Френе // Збірник наукових праць: Спеціальний випуск “До витоків становлення української педагогічної науки”. – К.: Наук. Світ, 2002. – С.148- 151
5. Суржикова І. Виховні та освітні ідеї С.Френе та В.Сухомлинського у світовій педагогічній думці // Вісник наукової лабораторії “В.Сухомлинський і школа XXI століття”. Випуск І.- Умань,, 1999.- С.50 –57

6. Суржикова І. Виховання працею в педагогічних системах В.Сухомлинського і С.Френе// Мовознавство. Літературознавство. Методика: Збірник наукових і навчально-методичних праць. – К.,1999.- С. 214 -217
7. Суржикова І. Педагогічні ідеї В.Сухомлинського як джерело компаративних досліджень// В.О.Сухомлинський і сучасні проблеми особистісно зорієнтованого виховання. - К., 2000,-С.113-115
8. Суржикова І. В.Сухомлинський і С. Френе – вчителі сільської школи // Українська національна ідея: витоки і сьогодення / Редкол. В.Г.Кузь та ін.- К., 2000.- С.79 –81
9. Суржикова І. Педагогічна діяльність В.Сухомлинського і С. Френе (порівняльний аналіз)// Вісник наукової лабораторії “В.Сухомлинський і школа ХХІ століття”.- Вип.ІІ.- 2000. – 83-90
10. Surzhykova I. Vasil Soukhomlinsky et Celestin Freinet: leurs points de vue similaires // Amis de Freinet et de son mouvement. - N 73. -Juin 2000. - St Nazaire. - P.39-41
11. Суржикова І. Школа як колективоутворююче середовище в педагогічній спадщині В.Сухомлинського і С.Френе// Вісник наукової лабораторії “В.О.Сухомлинський і школа ХХІ століття”.-Випуск ІV.- 2002. – С.107-112

АНОТАЦІЇ

Суржикова І.А.Педагогічні ідеї В.Сухомлинського і С.Френе (порівняльний аналіз).-Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, м.Київ,2003.

В дисертації дається об’єктивний цілісний аналіз педагогічних поглядів і концепцій В.Сухомлинського і С.Френе у їх зіставленні та порівнянні з виділенням спільних та відмінних рис.

Проведений порівняльний аналіз підтверджує положення про те, що В. Сухомлинський і С.Френе є представниками відповідно течій “педагогіки серця” і “прагматичної” педагогіки, яка викристалізувалася у так звану “френопедагогіку”. В даному дослідженні зроблено висновок про те, що основні положення педагогічних концепцій В.Сухомлинського і С.Френе реалізуються в сучасній освітній практиці згідно з принципом природовідповідності навчання і виховання з опорою на працю як основу людського буття з урахуванням загальнолюдських цінностей у поєднанні з основними ціннісними положеннями народної педагогіки за умови демократизації та гуманізації взаємин між вчителем і учнем та розширення сфери нетрадиційних форм і методів навчання. Методом описово-компаративного аналізу здійснено зіставлення основних етапів життєвого шляху та наукових біографій В.Сухомлинського і С.Френе, філософії виховання, шляхи популяризації їхніх виховних ідей на батьківщині та у світовому освітньому просторі, визначено спільне та

відмінне у їхніх педагогічних поглядах, описано педагогічні технології та напрями і шляхи реалізації педагогічних ідей В.Сухомлинського і С.Френе в сучасній школі України.

Ключові слова: педагогіка серця, френопедагогіка, педагогічні технології, порівняльний аналіз.

Суржикова И.А. Педагогические идеи В. Сухомлинского и С.Френе (сравнительный анализ).- Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01. – общая педагогика и история педагогики. Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова, Киев, 2003.

В диссертации представлено сопоставление и сравнительный анализ педагогических идей и теоретических концепций, положенных в основу моделей воспитания, разработанных В.Сухомлинским и С.Френе, а также очерчены направления их реализации в современной школе Украины. Проведено систематическое описание основных фактов, отображающих главные этапы жизненного пути и научного поиска В.Сухомлинского и С.Френе, философские и социальные основы формирования их педагогического кредо и распространение воспитательных идей украинского и французского педагогов в мировом образовательном пространстве. Выявлены общие и отличительные черты педагогических взглядов В.Сухомлинского и С.Френе, а также приоритетные направления развития и функционирования их педагогических технологий с определением путей реализации педагогических идей В.Сухомлинского и С.Френе в воспитательном процессе современной школы Украины.

В диссертации дан объективный целостный анализ педагогических взглядов и концепций В.Сухомлинского и С.Френе в их сопоставлении и сравнении с выделением общих и отличительных черт. В научное обращение введены труды С.Френе, ранее не переводившиеся на украинский и русский языки.

Проведенный компаративный анализ подтверждает положение о том, что В.Сухомлинский и С.Френе являются представителями соответственно “педагогике сердца” и прагматической педагогики, которая выкристаллизовалась в так называемую “френопедагогику”. Они являются яркими самобытными личностями в педагогической науке Украины и Франции. Рассмотренный историко-архивный фактический материал дает основания утверждать, что В.Сухомлинский и С.Френе стали творцами реформаторских педагогических концепций, в которых в результате компаративного анализа выявлено значительное количество общих черт при наличии некоторых принципиальных различий.

В работе сделан вывод о том, что реализацию основных положений педагогических концепций В.Сухомлинского и С.Френе в современной образовательной практике находим в

воплощении принципа природосоответствия обучения и воспитания; опоре на труд как основу человеческого бытия; определении общечеловеческих ценностей в сочетании с основными ценностными положениями народной педагогики; демократизации и гуманизации отношений между учителем и учеником; повышении роли ученической молодежи; расширении сферы нетрадиционных форм и методов обучения.

Сопоставление научно-педагогического наследия выдающегося украинского педагога В.Сухомлинского и известного французского учителя- новатора С.Френе осуществлялось методом описательно- компаративного анализа в соответствии со следующими параметрами:

- основные этапы жизненного пути и научных биографий;
- философия воспитания;
- популяризация воспитательных идей на родине и в мировом образовательном пространстве;
- общее и отличительное в педагогических взглядах;
- педагогические технологии;
- направления и пути реализации педагогических идей в современной школе Украины.

Сравнение основных этапов жизненного пути и научных биографий исходило из того факта, что формирование личностей педагогов происходило в разных странах, при разном общественном строе, в разных временных рамках, что, однако, не помешало вычлнить значительное количество общих черт в генезисе их педагогического становления и развития научно-педагогических взглядов.

Рассмотрение философских основ педагогических концепций В.Сухомлинского и С.Френе засвидетельствовало общность их отношения к природе как основному фактору и способу воспитания, а также социальной среде, в которой формируется юная личность; признание ведущей роли народной педагогики, являющейся источником вечных ценностей человечества.

Анализ направлений популяризации и распространения педагогических идей В.Сухомлинского и С.Френе как у них на родине, так и в мировом образовательном пространстве позволяет очертить широкие масштабы распространения их педагогического наследия.

Сравнительный анализ целей воспитания позволяет сделать вывод о том, что они полностью совпадают, поскольку состоят в формировании всесторонне развитой личности ребенка в рационально организованном обществе.

Сопоставление и сравнение составных частей педагогических технологий В.Сухомлинского и С.Френе привело к выделению комплекса приемов и методов для свободной экспрессии ребенка. В работе сделан вывод о том, что реализацию основных положений педагогических концепций В.Сухомлинского и С.Френе в современной образовательной практике находим в воплощении принципа природосоответствия, обучения и воспитания с опорой на труд как основу человеческого бытия с учетом общечеловеческих ценностей и основных ценностных положений народной

педагогике при условии демократизации и гуманизации взаимоотношений между учителем и учеником и расширения сферы нетрадиционных форм и методов обучения.

Ключевые слова: педагогика сердца, френопедагогика, педагогические технологии, сравнительный анализ.

Surzhykova I.A. Pedagogical Ideas of V.Sukhomlynsky and C.Freinet (comparative analysis). – Manuscript.

The thesis is submitted to the degree of Candidate of Pedagogical Sciences. Speciality – 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. The National M.P.Dragomanov Pedagogical University, Kyiv, 2003.

The thesis thoroughly analyzes pedagogical views and concepts of V. Sukhomlynsky and C. Freinet in comparison with their similarities and distinctions being defined.

The accomplished comparative analysis proves the idea of V.Sukhomlynsky and C.Freinet being representatives of heart pedagogics and pragmatic pedagogics, which has been transformed into Freinet's pedagogics. This research concludes that basic ideas of Sukhomlynsky's and Freinet's concepts are realized in contemporary educational practice in accordance with the principle of natural education and upbringing based on labour as fundamentals of human being considering universal human values combined with basic ideas of folk pedagogics on condition that teacher – pupil interaction is democratic and human while the sphere of non-traditional forms and teaching methods broadens in scope. Using the method of descriptive-comparative analysis the research makes comparison of V.Sukhomlynsky's and C.Freinet's basic stages of lives and scientific biographies, their philosophy of upbringing and spreading their ideas in their Motherlands and in the world educational sphere, defines the similarity and distinctions in their pedagogical views, describes their educational technologies as well as trends and ways of putting into practice V.Sukhomlynsky's and C.Freinet's pedagogical ideas in contemporary school of Ukraine.

Key words: heart pedagogy, Freinet's pedagogy, pedagogical technologies, comparative analysis.